

cœperint ascendere, et contaminare conscientiæ tuæ lectum, dicas cum B. Jacob: *Ruben primogenitus meus, non crescas, quia ascendisti cubile patris tui*⁷²; et sic in spiritu fortitudinis allidantur ad petram parvuli B. bylonis⁷³. Tertium cogitationis genus damnable est, quod de luxuriæ, aut superbiæ, aut invidiæ, vel alterius detestandæ iniquitatis sterquilinio latenter obrepat; cuius fetorem, quam cito exhalare persenseris, averte animum, cogita terribilem in suis iudiciis Deum, curre ad lacrymas et gemitus, illamque cogitationem de longe auctoritate imperiosa cohibeas. Mors in illa est, ilco ipsam nulla occasione tibi approximare permittas. Quod si tui dominata non fuerit, tunc immaculatus eris⁷⁴, *eritque sub te appetitus tuus et tu dominaberis illi*⁷⁵. Si vero aliqua cogitatio virulenta, vel in modico tuos sensus infecit, et vulneratus es a serpente, curre ad serpentem æneum; Christum invoca, cui omnis cogitatio confitetur. In corde contrito et humili poteris cogitationem tuam mirabili artificio humilitatis auferre ab oculis ejus, ut eam non videat, qui omnia videt. *Auferite, inquit, malum cogitationum vestrarum ab oculis meis*⁷⁶. O quam mirabiles et terribiles oculi, quos neque cogitatio parva prætervolat! Deus enim, sicut videt actus, ita hominum contemplatur affectus; nec opus est ut quis ei testimonium perhibeat de homine. Ipse tamen nullum post humilem confessionem, videt peccatum, quoniam *charitas operit multitudinem peccatorum*⁷⁷. Super omnia studeas ante misericordes oculos Dei humilis et miserabilis apparere; præ cunctis virtutibus humilitas Deo familiariter et confidenter assistit. Hæc Deo cognata est et amica, hæc sola virtutum se esse ignorat, ipsa de suo contemptu sit honorabilior, et in sui abiectione alias virtutes exigens, dum ex eo proficit quæ officit, omnium dispendia recompensat. Humiliare ergo, nec filio Patris tui sit dedecori hu-

milias, quæ non dedecuit Filium Dei. Descendit Naaman de curru superbiæ in Jordanem⁷⁷, qui interpretatur *descensus*, sive humilitas, et a lepra mundatur. Descende et tu, atque humiliare, si vis a peccato mundari. Propterea Psalmista dicit: *Memor ero tui de terra Jordanis, et Hermonim a monte modico*⁷⁸. Mons quidem modicus est superbia hujus vitæ, tam brevis, tam misere, tam incertæ. Et unde superbiæ terra et cinis, vermis fetens, reptans in palude ranunculus, cadaver putridum, lutum vermibus scatens, et vile morticinium? Leva manus tuas in superbias nostras Deus et confinge cornua peccatorum⁷⁹. Humilietur in pulvere anima nostra, ut cum lamentatore propheta ponamus in *pulvere os nostrum, si forte sit spes*⁸⁰, si forte convertatur et ignoscat Deus, atque secundum multitudinem iræ suæ non querat⁸⁰. *Horrendum quippe est incidere in manus Dei viventis*⁸¹. *Ignis enim succensus est in furore ejus et ardebit usque ad inferni novissima*⁸². *Domine, ne in furore tuo arguas me*⁸³, sed sustine, ut me ipsum arguam confitendo. Et quæ tibi gloria, Deus, si creaturam tuæ conformem imagini et caractere tuæ fidei consignatam perpetua excommunicatione præcidas a communione sanctorum, ut eam æternæ mortis abyssus absorbeat, et super eam urgeat os suum puteus infernalis? *Quæ utilitas in sanguine meo, Deus, si descendero in corruptionem*⁸⁴? *Quis ex vobis poterit stare cum igne devorante? aut quis stabit cum ardoribus sempiternis*⁸⁵? Vincat, quæso, Domine, misericordia tua miseras meas, et meas iniquitates benignitas tua. Suscite in me veræ contritionis et confessionis affectus, et ne torquear gehennalis ignis incendio, ignem in me tuæ dilectionis accendas. Quod nobis concedat, qui vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

⁷² Gen. 49. ⁷³ Psal. 136. ⁷⁴ Psal. 18. ⁷⁵ Gen. 4. ⁷⁶ Isa. 1. ⁷⁷ I Petr. 4. ⁷⁸ IV Reg. 5. ⁷⁹ Psal. 41. ⁸⁰ Psal. 74. ⁸¹ Thren. 3. ⁸² Psal. 10. H. ⁸³ Hebr. 10. ⁸⁴ Deut. 32. ⁸⁵ Psal. 6. ⁸⁶ Psal. 29. ⁸⁷ Isa. 55.

DE PŒNITENTIA VEL SATISFACTIONE

A SACERDOTE INJUNGENDA.

Venerabili Patri et amico in Christo domino W., Dei gratia abbati, N. PETRUS Blesensis salutem, et de pœnitendis pœnitere.

Nimia tui rigoris austeritas, quam exerces in tuorum confessionibus fratrum, sicut dicitur ex eorum querela communi, enormium generat materiam scandalorum. Susceptos enim ad pœnitentiale remedium, post confessionem, publice dehonestas. Nam, licet infirmitates eorum verbo non publices, quadam tamen superciliosa et notabili despectione

opinionem eorum apud alios sinistra suspicione contaminas. Novisti quam gravi animæ adversione plectatur transgressio sacerdotis peccata sibi confidentium revelantis. Nec multum interest utrum voce vel signo, vel quodam vultuoso contemptu, aut alias nimia severitate satisfactionis secreta conscientia alienæ vulgentur. Tales equidem canonica censura deponit, ac depositos perpetuæ et ignominiosæ peregrinationi addicit. Sicut scribit B. Gregorius⁸⁶: *Ars est artium regimen animarum. Spi-*

⁸⁶ Cap. Qui vult, c. Sacerdos de pœnit. d. 8.

ritualis ergo medicus in recipienda confessione multa cautela utatur. Oportet enim, sicut in Pœnitentiali Romano docemur⁸⁷, ut sacerdos in multa mansuetudine et benignitate suscipiat pœnitentem. Oret in primis pro eo, nec se peccatorem profiteri dubitet, ut ad compunctionem provocet pœnitentis affectum proprio humilitatis exemplo. Nullum omnino despiciat peccatorem, quia sicut B. Hieronymus scribit : Ille nullum despicit peccatorem, qui peccatores redimere venit. Et adjungit : Si pœnitens post confessionem contemnitur a prælato, facile in desperationis foveam detruditur : quod quidem peccatum adeo damnabile est, ut Deum ad iram provocet, nec veniam mereatur.

Sicut ergo consistenti necessaria est humilis et sincera devotio, sic pœnitentia, id est sacerdoti, necessaria est diligens et circumspecta discretio, ut discernat inter lepram et lepram, ut habeat in se tria, bonitatem, scientiam, disciplinam : bonitatem in sanctitate, scientiam in eruditione, disciplinam in correctione. Hæc tria quidam postulabat, dicens : *Bonitatem, et disciplinam, et scientiam doce me*⁸⁸. Sit Samaritanus infundens oleum misericordiæ vinumque justitiæ⁸⁹. Habeat consensentia ejus, quasi arca fœderis, manna et virgam⁹⁰, ut sciat compati et ignoscere, arguere et monere. Gaudet de primitivis fructibus pœnitentis, sicut bonus agricola compatiatur infirmo, dubiumque confortet recolens illud Apostoli : *Quis infirmatur, et ego non infirmor*⁹¹ ? Et audiens tentationes illius, suam infirmitatem cogitans, apud se dicat : Si in tanta tentatione fuisset, gravius cecidissem. Nihil dicatur aut fiat cum indignatione et ira : *Ira enim viri justitiam Dei non operatur*⁹². Medium autem teneat, ne nimia remissio, vel nimia austeritas sit in eo, certumque pœnitentiis modum, juxta sanctorum Patrum instituta præscribat. Beatus enim Gregorius⁹³ falsas pœnitentias vocat, quæ non secundum auctoritatem sanctorum et pro qualitate criminum imponuntur. Sunt equidem qui peccatis gravibus leves et inusitatos injungunt pœnitentiæ modos, consuentes, juxta verbum prophetæ, *pulvillus sub omni cubito manus, et cervicalia sub capite universæ ætatis*⁹⁴. Hieronymus super Danielem : *Quamobrem consilium meum placeat tibi, peccata tua e'eemosynis redime, si forte ignoscat tibi Deus*⁹⁵. Cum beatus Daniel, præscius futurorum, de sententia Dei dubitet, rem temerariam faciunt qui audacter veniam peccantibus pollicentur. Isidorus *De summo bono*⁹⁶ : Sunt qui pœnitentibus securitatem cito pollicentur, quibus bene per prophetam dicitur : *Curabant contritionem filii populi mei cum ignominia, dicentes : Pax, pax, et non est pax*⁹⁷. Cum ignominia, inquit,

curant contritionem, qui cito pœnitenti promittunt securitatem. Sunt qui austeritate jugum Domini suave exasperant, et onus ejus leve aggravant, alligantes *onera importabilia, digito autem suo nolunt ea movere*⁹⁸. Isti sunt qui, contra præceptum legis, infirmo fratri commodant ad usuram ; usura enim est quidquid satisfactionis supra debitum regulare injungis. Isti exercent zelum justitiæ in fermento, et non in azymo, ut iracundiæ satisfaciunt, non ut Christo fructificent. De talibus scriptum est : *Concupiscentia spadonis devirginavit juvenulam, ita et qui per vim judicium facit*⁹⁹. Anima siquidem pœnitentis scandalizata corrumpitur, nec ex correctione illa fructus justitiæ generatur. De talibus dicit Dominus per prophetam : *Mortificabant animas quæ non moriuntur, et vivificabant animas quæ non vivunt*¹⁰⁰. Ad pastores perversos dicit Dominus per prophetam : Vos cum austeritate imperabatis eis. Sed, juxta verbum Sapientiæ : *Horrende et cito judicium his qui præsent, fiet*¹. Recta igitur, et sine animi turbatione oportet esse judicia, sicut Eliu in libro Job² dicit : *Non te supprimat ira, ut aliquem opprimas*. Legislator monachorum in Regula dicit³ : Cogitet abbas se de omnibus judiciis suis reddere rationem in die judicii, ne forte zeli, aut invidiæ flamma urat animam suam. Quorumdam mos, aut potius mors est ; animæ enim peremptorium judicatur a sanctis Patribus, quod ferventiore zelo proprias, quam Christi prosequuntur injurias. Verumtamen sicut beatus Augustinus scribit⁴ : Peccare in nos longe levius est quam peccare in Deum. Si enim vir in virum peccaverit, dicit Samuel, *remitti ei potest. Si autem peccaverit in Deum, quis orabit pro eo*⁵ ? Nos autem contrario, dicit Augustinus, injuriæ Dei misericordes, et faciles sumus, et ejus offensam, quasi velle et nolte Dei in nostra potestate sit, sine pœnitentiæ satisfactione remittimus. Si quid autem in opere, vel in verbo contumeliose attentatum est contra nos, illud graviore animadversione persequimur. Unde Ambrosius in homilia : Quod in hominem committitur, remitti facile potest ; non autem sic, quod attentatur in Deum. Graviter itaque offendis, si Dominico debitori culpas, quæ in Deum sunt, impune dimittis, ac celestis Regis debitum tua præsumptione resolvis. Pœnitentialis auctoritas multos convertit in reprobum sensum.

Refert beatus Hieronymus de sene quodam, qui juvenem vexatum spiritu fornicationis et pœnitentem in foveam desperationis dejecerat, sed ab alio sene confortatus est, ita ut spiritus immunditiæ juvenem derelinquens, primum senem aggrediens eundem anxie molestaret⁶. Sepe videmus aliquos

⁸⁷ Greg. part. 1 *Pastor.* c. 4. ⁸⁸ Psal. 118. ⁸⁹ Luc. 10. ⁹⁰ Hebr. 9. ⁹¹ II Cor. 11. ⁹² Jac. 1. ⁹³ *De pœnit.* c. *Falsa.* dist. 5, in c. 15, l 1 Reg. et homil. 26 in *Evang.* ⁹⁴ Ezech. 15. ⁹⁵ Dan. 4. ⁹⁶ Lib. III, cap. 15. ⁹⁷ Jer. 6. ⁹⁸ Matth. 23. ⁹⁹ Eccli. 20. ¹⁰⁰ Ezech. 15. ¹ Sap. 6. ² Cap. 36. ³ Benedictus in cap. II Reg. ⁴ Serm. 48 *De sanctis.* ⁵ I Reg. 2. ⁶ Vitæ Patr. p. 11 ; Cassia. col. 2 c. 13.

hujus vestri ordinis episcopis confiteri, vel illis A quos pro se delegant episcopi, quod quidem scimus esse contra constitutiones Patrum et honestati contrarium. Sed quid faciet anima deterrita ab abbate alicui de monasterio suo confiteri prohibita? Quid faciet *columba seducta non habens cor*? Attendite, o abbates, vobis et universo gregi vestro⁹, non principes, non domini; sed *forma facti gregis* in congregationibus vestris⁹, animarum medici, imo, ut verius loquar, curatores sentinarum, et stercoreum purgatores. Quæ enim stercorea, quis enim sanguis menstruus, quæ putredo cadaverum immundior est, quam peccatum? Periculosum est fratrem suum contemnere, et compunctum corde mortificare. Sane illi qui post confessionem despiciunt pœnitentem, non multum absimiles sunt Simoni Pharisæo, qui in corde suo Christum accusabat, eo quod Mariæ peccatricis pœnitentiam admittebat¹⁰. Credo quod, si cum Simone tunc fuisset, qui fratrem pœnitentem nunc despicit, Mariam calcibus repulisset. Porro, sicut Apostolus dicit, *concluserit Dominus sub peccato omnia, ut omnium misereretur*¹¹. Non enim profleret virtus spiritualis, nisi subesset infirmitas carnis. *Nam virtus in infirmitate perficitur*¹². O si cognovisses et tu quam districto et tremendo iudicio oporteat te respondere. Juxta consilium Joannis Damasceni¹³, consiliosius et tutius esset tibi rationem reddere de misericordia quam de severitate justitiæ. Ille misericordiam superexaltat iudicio, quem dixisse legisti: *Misericordiam volo, et non sacrificium*¹⁴. Si zelus justitiæ quandoque, sicut expedit, attendatur, misericordia tamen primas partes obtineat, pastorque, tanquam prudens medicus, ulcus alienæ conscientie suaviter tangat. Calamum quassatum non conterat, et lignum fumigans non exstinguat¹⁵. Qua igitur fronte, quibus oculis, qua mente, qua conscientia præsumit de Dei misericordia, quem durum et immisericordem sentit fraterna miseria? Sunt qui compellunt aliquos sibi, et non aliis confiteri: ideo illi suos excessus abscondunt, et in suis turpitudinibus perseverant, quibus illa maledictio intentatur: *Væ prægnantibus, et nutrientibus in illa die*¹⁶! Animæ siquidem illorum peccatis gravidæ sunt, et in sua sorde se nutriunt, donec suis desideris satientur. Propter austeritatem prælatorum declinant corda in verba malitiæ. Sicut Augustinus in libro De Pœnitentia dicit¹⁷: Prompti sunt ad excusandas excusationes in peccatis, ^{17*} aut ea sub silentio claudunt, quod est perniciose hypocrisis. Tales medici curant, et non sanant juxta illud: *Curavimus Babylonem, et non est sanata*¹⁸.

Verbum Augustini est: Sacerdos debet esse immunis a culpa quam iudicat; alioquin alium iudicando se ipsum condemnat. Animadvertat, dicit B. Augustinus, qui hujusmodi est, evangelicam peccatricem, Dominumque dicentem: *Qui sine peccato est, primus in illam lapidem mittat*¹⁹. Qua igitur præsumptione alium lapidat, qui se dignum lapidatione cognoscit? Hæc dicit Dominus: *Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, et sic ridebis festucam ejicere de oculo fratris tui*²⁰. Magna trabs est mentis elatio, quæ sic mentis oculum obscurat; ut non qualis es, sed qualom te opinaris, aspicias. Quod damnas in fratre tuo, forte damnabilius est in te ipso. *Tu quis es, qui servum iudicas alienum? Domino suo stat, aut cadit*²¹. Quomodo scis de te ipso, ^B *utrum sis dignus amore, an odio*^{21*}? Nam *delicta quis intelligit*?²². *Nemo novit, quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis, qui in eo est*²³. Sed nec homo se ipsum cognoscit. *Pravum est cor hominis, et inscrutabile, et quis novit illud*²⁴? Ideo apostolus, licet nihil sibi conscius sit, minime tamen se ipsum iudicare præsumit: *Nihil, inquit, mihi conscius sum, sed neque me ipsum iudico; Dominus autem me iudicat*²⁵. Omne iudicium dedit Pater Filio. Qui ergo alium iudicat, sibi perniciose privilegium Redemptoris usurpat. Pastor itaque pœnitentem blande suscipiat, nec ipsum gravioris pœnitentiæ observantibus, aut gravi et tyrannica vultuositate confundat. Sed si ^C *præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, qui spiritualis est, instruat eum in spiritu lenitatis, considerans semetipsum, ne et ipse tentetur*²⁶. Apostolus Paulus loquitur sapienti, qui non condescendit fratri minus sapienti, eumque scandalizare non metuit: *Peribit, inquit, in tua scientia frater tuus, pro quo Christus mortuus est*²⁷. Quanto frater infirmior est, tanto ei mansuetior et diligentior esse debes. Infirmitas quidem filius tencrius a matre diligitur. Et, sicut Apostolus dicit, infirmioribus membris *abundantiorem honorem circumdamus*²⁸. Sis ergo infirmanti misericors, ut misericordiam consequaris. *In qua enim mensura mensas fueris, remetietur et tibi*²⁹. *Judicium enim sine misericordia fiet ei qui misericordiam non fecit*³⁰. Misericordes vero misericordiam consequentur³¹. ^D *Christus splendor, et figura substantiæ Dei peccatorem blande suscipit*³¹. Tu peccator, qua præsumptione eum despicias et repellis? Christus non mediocre reputat lucrum, se recuperasse ovem perditam, et diem festum cum angelis suis agit; exultat cælestis curia de converso et reverso ad pœnitentiæ fructum³². Tu nec lucrum, nec jacturam reputas animarum; vis sub certis finibus limitare mise-

⁹Ose. 7. ⁹Act. 20. ⁹I Petr. 2. ¹⁰Luc. 7. ¹¹Rom. 11. ¹²I Cor. 12. ¹³In orat. de fidel. defunct. ¹⁴Matth. 9. ¹⁵Matth. 12. ¹⁶Matth. 24. ¹⁷Cap. 15 et 20. ^{17*}Psal. 140. ¹⁸Jer. 51. ¹⁹Joan. 8. ²⁰I Cor. ^{20*}Luc. 6. ²¹Rom. 14. ^{21*}Eccle. 9. ²²Psal. 18. ²³I Cor. 2. ²⁴Jer. 17. ²⁵I Cor. 4. ²⁶Gal. 6. ²⁷I Cor. 8. ²⁸I Cor. 12. ²⁹Matth. 7. ³⁰Jac. 2. ³¹Matth. 5. ³²Hebr. 1. ³³Luc. 15.

ricordiam Dei, cujus misericordiae non est finis? A Paterfamilias largus est, et avarus est dispensator. *Existimasti inique, quod ero tui similis* ³³, dicit Dominus, et misericordiam meam de duritia tua metiris? Quid scis, si jam lacrymis et contritione mundatus est? Liberatus est forte ipso proposito confitendi. *Dixi: Confitebor, et tu remisisti* ³⁴. Lazarus a Domino suscitatus est ³⁵, antequam ab apostolie ejus institutae solverentur. Leprosi a Domino mundati sunt, antequam se ostenderent sacerdotibus ³⁶. Christus autem dimisit peccatum, pro quo tu poenitentem judicas, et cum Pharisaeo despicias Publicanum ³⁷. Pius et misericors Deus poenitenti offert pacem, priorque mittit legatos de pace, qui prius de pace fuerat requirendus. Nimirum in negotio poenitentiae misericordia et veritas obviant sibi, seque osculantur justitia et pax ³⁸. Justitia et veritas rei se judicantis et punientis, misericordia

et pax Dei gratuito indulgentis. O beata spes confitentium! Iste prodigus filius, qui adeo immaniter peccavit in caelum et in terram, nec in aliquo satisfecit, statim reconciliatus est patri ³⁹, longeque promptior et ardentior erat pater ad miserandum, quam filius ad misericordiam obtinendum. *Nolite timere pusillus grex* ⁴⁰. Accedite securi ad thronum gloriae, qui non audebatis vel de gratia cogitare. *Venite omnes, qui laboratis, et onerati estis* ⁴¹. Venite omnes, qui computruistis in immunditiis vestris. Velit, nolit superciliosa hypocrisis Pharisaei, baptismus poenitentiae cunctis exponitur. Hic patet fons domus David in ablutione peccatoris et menstruae. Non hic baptizans tu, qui despicias poenitentem; non Joannes, sed Christus, qui quanto differentius praecellit omnibus, tanto dulcius et gloriosius confirmata est super nos misericordia ejus. Vale.

³³ Psal. 49. ³⁴ Psal. 31. ³⁵ Joan. 11. ³⁶ Luc. 17. ³⁷ Luc. 18. ³⁸ Psal. 84. ³⁹ Luc. 12. ⁴⁰ Ibid. ⁴¹ Matth. 11.

CANON EPISCOPALIS

ID EST

TRACTATUS DE INSTITUTIONE EPISCOPI.

Reverendo Patri et domino JOANNI (17) Dei gratia Vigorniensis episcopo suus PETRUS Bles. archid., salutem et fidem esse in ministerio Christi.

Petis instantius, reverendissime Pater, ut de episcopali officio aliquid tibi scribam, quod in hac novitate solatium tibi sit, et aedificet ad salutem. Ego siquidem latitans in obscuro, et sub modio fumigans, lucernae super candelabrum positae tenebras meas compellor ingerere. Doctum indoctus docere praecipior, et aegrotus bene habenti remedium medicinale conficere. Abundas vino et oleo spirituali, teque unctio docuit de omnibus, et tamen a me postulas unctionem. Ego autem servus sanctitatis vestrae, non habeo nisi modicum olei, quo ungar; imo paululum aceti, quo sub diebus aestivis liceat mihi cum messoribus Booz buccellam panis intingere ⁴²; illud vero tantillum non recipit portiones; *charitas tamen nunquam excidit* ⁴³; et quanto, quae sua sunt, manu largiore dispensat, tanto plenius crescit, et ex impendio liberali, farina viduae et olei lecythus exuberat ⁴⁴. Manna quidem putrescit, et vermibus scatet, si fuerit reserva-

tum ⁴⁵; erogatum autem utiliter, sit panis caelestis et refectio angelorum. Scio quod gratia Dei obest, si non alii prodest. Qui autem Dei donum in usum, et utilitatem alienam communicat, plenius meretur habere, quod habet; nam dabitur ei et abundabit. Qui autem e diverso talentum Domini abscondit, quod videtur habere, auferetur ab eo ⁴⁶. Ego siquidem talentum non habeo, sed minutum, quod me in gazophylacium mittere oportet; ibi tamen in creditum, ex quo invenitur, qui illud in causam mutui recipiat, si forte ex sorte modica uberior accessio usurae proveniat: faciam quod possum; praesumet dilectio quod non possum. Vena ingenii languentis animabitur desiderio, stylumque jacentem eriget accensa charitate devotio. Nunquam ex parte mea degenerabit ille socialis affectus, qui inter nos longi temporis excursu coaluit. Illi accessit tua dignitas, non successit, atque familiaritatis antiquae vinculum tua cathedra non dissolvit. Si ambulans super penias ventorum, si ascendas in caelos, vel descendas in abyssos, mutationem status affectio non agnoscit. Jam fervet, jam ebullit animus ad

PETRI DE GUSSANVILLA NOTAE.

(17) Appellabatur hic Joannes de Constantiis, qui ex decano Ecclesiae Rothomagensis factus est epi-

scopus Wigorniensis in Anglia. De eo vide quae diximus in notis ad epist. 121.

⁴² Ruth 2. ⁴³ I Cor. 13. ⁴⁴ III Reg. 17. ⁴⁵ Exod. 16. ⁴⁶ Matth. 13.